

Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1923-11-30, iš Miuncheno - į Būgius

Kodėl laiškai taip ilgai eina!

Kodėl laiškai taip ilgai eina! Tavo atvirutė – „penktadienis“, o šandie jau – kitas penktadienis – aš tik ją šandie gavau!

Visą dieną dirbau – tai yra nuo 1 val. dieną iki dabar 11 vakaro – nes prieš pietus valkiojaus po miestą norėdamas iškeisti 1 dol. – kam sugaišau kelias valandas – baisiai kvailas čia gyvenimas! [1]

Bet negerai, kad Tu sergi! Jei pas tave stovi klausimas – ar sveikata, ar diplomai – tai juk tu tik viena gali pasirinkti!

Aš manau, kad Tu vis tik negerai darai. Tau ir man diplomai – tai toks jau nereikalingas daiktas, kad dėl jo vargti ir sveikata žudyti – tai tik beprasmis nesąmoningos ambicijos tenkinimas. Jei man iki kvotimų būtų dar kokie 6 mėn. – mesčiau visą tą komediją.

Dabar, kai jau kokie 2 mėn. ar 2 1/2 beliko – gal „dėl visko“ reikia laikyti, nors man pačiam kiek gėda, kad tokio tuščio daikto, kaip diplomai[,] vaikausiu! Bet dabar jau tiek to! Mano supratimu, tu daug geriau padarytum, jei vietoj diplomo pramoktum anglų ir italų kalbos – kad galėtum originalus skaityti, tai turėtų šimtą kartų daugiau prasmės! Juk tuomet kiek kalbų būtų mūsų rankose! Ir aš esu asinų asinorū [2] – kad vietoj pramokti prancūzų ar anglų kalbą[,] užsigėdžiau to idiotiško diplomo! Kas iš to, Vanduk, kad tu turėsi diplomą, o sveikatą pradžudysi! Šis semestras šiaip ar taip bus užskaitytas, o paskui žiūrėsime, kas daryti. Aš manau, kiek pabandyk save įtikinti, kad visa tai yra prietarai – predrassudki [3] – kad diplomai reikalingi tikti juristams, kurių kitaip į teismą neleidžia, ar matininkams – – Bet mes esame laisvi žmonės! O jei ir gautum diplomą – jei be jo nieko kito nebūtų – tai vis tikti toks „ambicijos“ patenkinimas būtų labai liūdnas! Man taip įkyrėjo visos formos, visi prietarai, visa mandrių žmonių „inteligencija“ – kad aš gatavas bėgti kuo toliausiai, kad tik nereikėtų beždžioniauti!

Aš svajoju, kaip išsijuosti, atsikratyti nuo „mandrybės“ pareigų ir gyventi dūšios gyvenimu, kuris vienas tegali duoti mūsų gyvenimui turinio ir mūsų svajones pateisinti. –

Aš jau bene visai pasitaisiau. Tiesa, slogos dar galutinai neperėjo, bet vis tikti nebe taip baisiai pjauna. Pas mus atodrėkis – vėjas palangėj staugia, o aš visą dieną ir vakarą sėdžiu susilenkęs. Ir laikas taip greit slenka. Tokios vienodos dienos, bet kai įsiveli į darbą ir kai jo tiek yra, kad nežinai, ko labiau griebtis – dienos skrenda kaip vėjas. Vasario pabaigoj aš jau būsiu Kaune. Trys mėnesiai. Nebe jūrės-marės. Ir man dar tiek darbo yra, kad man laikas bematant praslinks. Net į kalnus nebevažiuoju – gal tik Kalėdoms kokiai dienai kitai pavyks iš vietos pasikelti – šiaip gi visai gyvenu kaip apaštalas.

Šandie[,] tiesa[,] dar verčiau biškį Verharno [4] eilių – bet labai sunkiai eina: daug many suėdė nelaimingos formulos – ir šiokiadieniai rūpesniai prislėgė. Čia galvoji, kaip Verharno skaidrią mintį pasakyti, čia lenda į galvą, kiek šeimininkė už butą mokesnį pakels – kvailas daiktas! Mokslo žmogus iš manęs niekuomet nebus. Tikti tuo aš žudau savo dvasinį gyvenimą. Ir kvailos dienos rūpesnis taip smulkina ir žemina! Ir dabar – galva tokia tuščia! Tarytum būtau koks stabas. Galiu aiškiai galvoti, mintį sekti, bet tikti tai, kas paskaityta, kas iš knygų pasemta, kas toli nuo gyvenimo, kas tik pelėsiais ir rūdimis kvepia. Tarytum kas paėmė už kalnieriaus taip ir prispaudė – ir taip dūšioje trošku! Taip noris pasipurtinti, atsikelti – plačiau plačiau pažvelgti! Ir tikėti – ne į formulas, ne į tuščias „mandrybės“ emblemas, bet į tas pajėgas, kurios širdy gyvena! Na, tegu dar tie trys mėnesiai kris auka „protingai“ beprotybei – bet to jau gana – daugiau aš tai pakęsti nebėgaliu – aš noriu

gyventi ir būti – būti gyvas!

Jau pusė dvyliktos. Kažkaip nervai įtempti – kažin ar užmigsiu! Bet ką aš galiu[:] galvoj – dūšioj tokia nelemtinga šiokia diena! – Labanaktis[,] Vandukai. Tu miegok saldžiai – tegu Tau būna lengva ir gera. Ir tu žinok, kad aš apie tave galvoju ir tau dūmoju, ir svajoju, ir laukiu – kad mūsų gyvenimas bus išsivadavimas iš tos šiokios dienos, kuri mane dabar taip slegia. Labanaktis, Vandukėli.

Bučiuoju[.]

TavBal

Penktadienis[.]

KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga paaiškino Vokietijos markių ir kitų valiutų santykį: „Dabar įsteigta taip vadinama svetimų valiutų diktatūra. Vadinas, norima visą esamą Vokietijoje svetimą valiutą sugaudyti, kad surinkti fondą, kuriuo remiantis būtų galima išleisti naujos valiutos notas, turinčias aukso vertės. Ir valiutos prekyba suvaržyta iki paskutinių galimybių ir valiutų savininkai, nenorintieji geruoju atiduoti savo valiutos valstybei, persekiojami ir baudžiami“ (Mucius Scevola, „Laiškai iš Bavarijos: III. Finansų reformos pastangos“, in: *Naujienos*, Čikaga, 1923-10-11, Nr. 240, p. 4). „Bet pastaraisiais laikais valdžia padarė dar „mandresnį“ darbą: nustatė savo markės kursą ir įsakė bankams tiksliai tuo kursu mainyti svetimtautių pinigų. Pavyzdžiui, Naujorke ar Amsterdame doleris kainuoja dvyliką bilijonų markių, o Vokietijos bankai moka tiksliai keturius. Tuo tarpu prekės įkainuojama ne sulys vokiečių, bet sulys užsienio kurso. Vadinas, nori ką pirkti – gauni kokį nors erzacą, o mokėti turi dvigubai tiek, kiek Amerikoje ar Anglijoje už gerą daiktą. [...]

Tai ne pasaka! Pavyzdžiui, studentai auslenderiai turi mokėti už mokslą tiek, kiek ir vokiečiai, ir dar 30–40 dolerių priedo, o už kvotimus 50–60 dolerių tokio pat priedo! Ir tik užsimokėję į kokias specialines dirbtuves ar klinikas auslenderiai prileidžiami tik tuomet, jei atlieka liuosų vietų nuo vokiečių ar randas atliekamų instrumentų... Ir svetimtaučiai studentai masėmis bėga iš Vokietijos į Austriją, Šveicariją, Prancūziją – kur gyvenimo sąlygos nei kiek ne brangesnės, bet kur nejauti, kad esi auslenderis, kur nereikia bijoti savo kalbą garsiau žodį tariant“ (Mucius Scevola, „Apie auslenderius ir juodąją biržą“, in: *Naujienos*, Čikaga, 1923-12-28, Nr. 305, p. 4). „Nes tai [auslaenderiai – „vargšai emigrantai“, atvykę į Vokietiją iš kitų šalių – Amerikos, Švedijos, Anglijos, Danijos, Lietuvos, laikomi „vokiečių tautos skriaudėjais“] jų [vokiečių] svarbiausias pajamų šaltinis, ir jei ne tos pajamos iš auslaenderių – bankrutuotų ir jų policija, ir ūkis. Auslaenderiai atvažiuoja su glėbiais savo valiutos, ją iškeičia į vokiečių, kuri pasilieka vokiečių banke, už ją gauna vos apleidusias spaustuves vokiečių markes, kurias palieka karčiamninkų ir pirklių bei viešbutininkų kišenėse.

Eina auslaenderis į muzėjų – moka 500% brangiau, negu vokiečiai, eina į teatrą – 300 nuoš., eina į mokyklą – moka 100 markių auksu ir dar visokius priedus, eina į viešbutį – vėlei procentai, eina į krautuvę – vėlei šimtai procentų. O taip vadinamoji Senoji Pinakoteka, galerija, kur sukrautas Rubensas, Rambrandtas, Düreris, Tizianas ir t. t., turtingiausia Vokietijos galerija, – auslaenderiams pakėlė 3333,333... nuoš.! Vokiečiai už įėjimą moka 30 markių, o auslaenderiai – 1000! Ir taip toliau, ir taip toliau. Kiek tai vokiečiams duoda pelno, kiek jų biudžetą papildo – nereikia jau nei klausti. Niekam, pavyzdžiui, ne paslaptis, kad toks Berlyno universitetas vien tik auslaenderiais laikos. Tokiam Miuncheno universitete kitiems auslaenderiams teko mokėti po 35000 markių už mokslą, neskaitant ką iš jų nulupė policija už teisę gyventi Miunchene! Bet vokiečių spaudos technikai pratobulėjus, pinigai iš spaustuvės kasdien milijonais lekia. Aišku, kad nors ir auslaenderiai kasdien tiek daug vokiečių markių reikalaujami ir jų vieton sumokėdami į banką auksu paremtą valiutą, negali spausdinimo pasekmių suturėti – markė smunka, kaip pasamdyta“ (Padegėlis Kasmatė, „Vaizdai iš Miuncheno: I. Auslaenderiai ir markė“, in: *Lietuvos žinios*, 1923-01-28, Nr. 23, p. 4).

[2] Asinus asinorum lot =kvailys.

[3] Predrassudki *rus* =prietarai.

[4] Emile Verhaeren (1855–1916), belgų rašytojas, poetas, rašęs prancūzų kalba. Spėtina, kad tuo metu Balys Sruoga vertė Emile'o Verhaereno eilėraščius „Darbas“ ir „Minia“, žr. Emile Verhaeren, „Darbas“, vertė Balys Sruoga, in: *Klaipėdos žinios*, Klaipėda, 1924-04-20, Nr. 67, p. 4; Emile Verhaeren, „Minia“, vertė Balys Sruoga, in: *Klaipėdos žinios*, Klaipėda, 1924-04-27, Nr. 72, p. 3; Balys Sruoga, *Raštai: t. 5-I: Vertimai*, parengė Algis Samulionis, Rimas Žilinskas, redagavo Donata Linčiuvienė, Rimas Žilinskas, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 127–129, 130–135, p. 788–789.